

VÅLERENGA HISTORIELAG

Et organ for Vålerenga Historielag

Mer gammelt enn nytt

Oktober 1999
nr 3/99

Fotoutstillingen 1999

Vålerenga Historielag holder på tradisjonen, og presenterer sin årlige fotoutstilling i Bydelshuset i Hedmarksgata 2

Lørdag 9. og Søndag 10. oktober
begge dager fra kl 12:00 til 16:00

Historielaget har et rikholdig utvalg av interiør- og eksteriørbilder fra Vålerenga før og nå. Samlingen øker fra år til år, og det er stadig nye bilder vi kan vise medlemmer og andre interesserte.

I tillegg vil vi også denne gang ha en egen presentasjon av idretten på Vålerenga gjennom tidene, men også andre emner blir gitt spesiell oppmerksomhet.

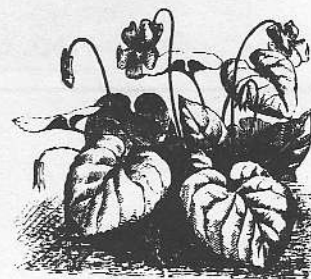
Medlemmer og andre interesserte inviteres til "fotosafari! i Bydelshuset, Hedmarksgata 2 – har du bilder vi kan låne og eventuelt kopiere – ta dem med!

Utlodning av innrammet bilde fra Vålerenga
salg av vafler, kaffe og mineralvann

VELKOMMEN!

I denne utgaven
kan du bl.a. lese:

Leder'n	2
Nåtid - Bevaring av Vålerenggata	3
Polti-Lie	4
Rosendal del III	6
Referater	7

Leder'n har ordet!

Travel høst i historielaget!

Høsten er her, og historielaget er godt i gang med aktivitetene for dette halvåret. Første arrangement etter ferien var noe nytt for oss. Det var et samarbeide med Gamlebyen Historielag om pilegrimsvandring fra Mariakirkeruinene til Galgeberg. De fremmøtte fikk en meget interessant og spennende tur med religionshistoriker Eivind Luthen. Vi håper på flere samarbeidsprosjekter med våre naboer senere, og det er også sannsynlig at vi får Luthen på besøk hos oss neste år.

En som ikke svikter når hun blir spurt om å komme, er Torill Thorstad Hauger. 6. september stilte hun opp hos oss for tredje gang. Denne gangen var det bokpresentasjon av hennes 3 nyeste bøker som er kommet ut i forbindelse med byjubileet neste år.

Neste aktivitet hos oss er årets stormønstring, fotoutstillinga 9. og 10. oktober. Her håper vi på like bra fram møte som i fjor. Som vanlig har vi masse flotte, gamle bilder fra bydelen. Vi spinner videre på et av temaene fra årets bydelsvandring, "Trikken på Vålerenga". Idretten får også i år sin plass. Vi presenterer i tillegg mer om "Karoline Kristiansen, fyrstikkarbeidersken fra Vålerenga".

Styret har i det siste jobbet for å få ferdig kalenderen for år 2000. Den kommer rykende fersk til fotoutstillinga, slik at alle kan sikre seg fine julehilsener i god tid. En annen ting vi er i gang med, er flytting til vårt nye kontor. Historielaget skal dele kontor i 2. etasje i Hedmarksgata 2 med Vålerenga Vel og Vålerenga Bydels-hus. Vi tar sikte på å holde våre styremøter der. I tillegg vil vi etterhvert prøve en ny ordning med en fast kontordag i måneden. Da blir det mulighet for medlemmene å stikke innom for å se på det vi har i arkivet. Vi kommer tilbake til dette når vi er kommet i orden der.

Det siste medlemsmøtet i år blir 15. november. Da tar vi sikte på å få medlemmene selv til å underholde. Temaet blir "2. verdens-krig i Oslo". De som har noe å fortelle, bes vennligst om å si fra til en av oss i styret på forhånd.

Vi ønsker medlemmene og andre interesserte vel møtt!

Even Haugseth
leder

Fra Todin til Apaldasin

Nei, vi er ikke i et land i Midt-østen, men rett og slett i Oslo øst - På Tøyen og Abildsø. Her ser du hva stedsnavna rundt oss betyr:

Tøyen - Betyr "møkkaenga". Fra norrønt Todin, opprinnelig sammensatt av tad (møkk) og vin (eng).

Kampen - Betyr sannsynligvis "militærleir". Kommer fra det franske ordet encampement, som etter hvert ble forenkla til dagens navn. En alternativ teori er at navnet kommer fra ordet kamp (bergkolle)

Grønland - Navnet kommer fra de grønne slettene som lå langs utløpet av Akerselva før området ble bebygd.

Vålerenga - Betyr stubbmarks-enga". Gårdsnavnet Vålen, som er forsvunnet, kommer fra vall (stubbmark) og vin (eng).

Galgeberg - Navnet kommer fra galgene som sto her på den tida dødsstraff ved henging ble praktisert.

Abildsø - Betyr "epleenga". Stammer fra ordet Apaldasin, som opprinnelig var satt sammen av apal (eple) og vin (eng).

Kilde: Sigurd Senje: Oslo Øst (Pax, 1993)

Nåtid: Bevaring i Vålerenggata?

Historielaget ble i august kontaktet av Vålerenga Vel angående opplysninger om husene i Vålerenggata 6, 10, 12 og 14.

Vellet er i viktige samtaler med byantikvaren som har signalisert at de ønsker å bevare husene. Dette er kommet opp på grunn av byplanleggerens byggeplaner på felt B som er kvartalet fra Opplandsgata til Enebakkveien, mellom Strømsveien og Vålerenggata.

Vellet går inn for en moderat utnyttelse av kvartalet. Det vil i korthet si at det meste av den eksisterende bebyg-

gelsen blir bevart, og at det ellers blir mye grønt der.

Historielaget støtter tanken om en bevaring av husene nevnt ovenfor. Disse husene er spesielle fordi de ligger tilbaketrunket på tomtene med forhager ut mot gata, og ikke med hagen eller gårdsrommet bak, slik de aller fleste andre bygninger på Vålerenga har. Vi mener det er viktig at Vålerenga beholder de få husene vi har igjen av denne typen. Da tar vi vare på noe av mangfoldet i bydelens byggestil.

Styret henvendte seg til Oslo Bymuseum for å få tak i gamle

kart av dette området. Disse viste klart at alle husene langs denne delen av Vålerenggata lå tilbaketrunket på tomtene.

Vi fikk også fine opplysninger fra Oslo Byarkiv. Her var det gamle branntakster for husene som var spesielt interessante. Ved hjelp av disse kunne vi fastslå husenes alder.

Vi håper opplysningene kommer til nytte, og at byantikvaren har noe å slå i bordet med overfor byplanleggerne.

Even Haugseth

Vålerenggata 6 - 10 - Verdt å ta vare på! Foto fra ca 1970.

Åsmund Lie forteller om faren Thorleif A. Lie som var politikonstabel på Vålerenga i 20 år. Vålerenga politistasjon lå i Vålerenggata 24 B og dekket Vålerenga og Kampen ned til Tøyen (Jens Bjelkes gate)

-Far begynte på Vålerenga politistasjon rundt 1920 var der til 38-39, da han ble overkonstabel og forflyttet til Hegdehaugen. Den tida patruljerte

konstablene ute fire timer to ganger i døgnet. De kjente alle og snakka med folk over alt, var lommekjente. Jeg husker en gang oppå Hamremoen, så traff faren min en fra Vålerenga som kom og ville snakke med han, alle kjente far min. Men far min svarte:

- jeg kjenner bare dem jeg har arrestert, jeg og vært borti på den måten.

- Ja, du har da arrestert meg

også, svarte den andre. Det syntes far min var så moro, veit du.

Jeg husker en annen episode, fra jeg var en 5-6 år. Da hadde vi en lasaron som vi kalte Vesle Per. Han var helt mørk

og med slik glinsende svart hud etter det svarte skjegget. Noen ganger var han halvbarbert, og jeg syntes han så skikkelig skummel ut. Men så var det en gang. Vi var utafor Åmothjørnet, der hvor bydelshuset er. Jeg slo følge med faren min nedover gata. Han var i uniform og skulle ned på stasjon. Oppe ved Lynnebygget står han Vesle-Per sammen med en gjeng. Så piler han rett over gata bort til far min, og gir han ei krone. Takk for lånet 'a, Lie, sier han. Jeg ble jo helt forskrekka.

- Denna fæle fyren, låner du han penger??

- Han Vesle-Per, ja, finnes ikke vondt i han, svarte far. Men det var selvsagt ikke alle han hadde den innstillinga til.

En del av politifolka bodde på stasjonen. Førstebetjenten (sjefen) bodde der bestandig, og det var 2-3 andre leiligheter

Bildet: Politikonstabel Thorleif A. Lie med hunden Roy. Den blei en fenomenal brukshund. Bildet er tatt på en oppvisning på politiets dag, på Frogner stadion, like etter krigen.

der også. I husa bak stasjonen var det skjul, stall og arrest. Jeg husker ikke at arresten var i bruk, men den var bruk da far min begynte der, før Gønland overtok.

Inne på stasjonen var det en svær skinnsalong, en sjeselong. Spyttbakke var det også, for de tygde jo snus og skrå på den tida.

**" Men far min svarte:
- jeg kjenner bare dem
jeg har arrestert, jeg og
vært borti på den må-
ten. - Ja, du har da
arrestert meg også,
svarte den andre."**

Folk flest hadde ikke telefon, gikk ned på politistasjonen for å ringe. Skulle du til lege eller noe sånt, så måtte du ned på politistasjonen.

Faren din ble også kalt Bikkje-Lie?

Han var en av de første som hadde politihund. Jeg vil tippe at han fikk den første hunden sin, Stella, i tre-fire og tredve. Det var en god brukshund, og han tok massevis av premier med den. Stella var snill, men på kommando kunne hun være skarp som bare det. Hun reagerte på fyll. Far min sa at det var bedre å ha med Stella enn en mann til på jobb.

Så var det en gang han gikk fra 22 til 02 (piketten). Folk pleide å samle seg på hjørnet. Når det skulle være nattero, så snakka politiet til dem: "Nå får dere gå hjem og legge dere!"

Så var det en gjeng han hadde snakka til, de sto på hjørnet av Totengata og bråkte og var høyrøsta, og far min sa at nå får dere gå hjem, folk skal på jobb i morra. Da sier en av dem, en som var full:

- Ja, Lie, jeg skal bare klappe bikkja di først.

-Nei, det skal du ikke gjøre, sa far min.

-Jo da, sa han og skulle klappe. Stella beit'n, det var vel i baken, satte tenna i. Og han for opp.

- God natta, Lie, sa'n og pilte av sted. Far min hadde moro av slike episoder.

Det var slik at det var store, sterke mannfolk som ble politi den gangen. Samtidig var det slik at gårdeiere med litt større gårder ville gjerne ha en politimann boende i huset for å holde ro og orden og for å hindre gauking. Gauking foregikk på den måten at det var noen som kjøpte billig-brennevin ("dobbeltrensa") på Polet og solgte videre etter at Polet var stengt. Kunne vel tjene femti øre på flaska.

Det ble mye fyll og husbråk. Dette gikk utover kvinnfolk og unger. Kvinnfolka måtte ta med seg ungene og gjemme seg i kjelleren. Vi hadde ikke gaukere i gården, for det tror

jeg far min forhindra, men jeg husker det var gauking i gården ved siden av. En gang så blei det et veritabelt slagsmål. Påstanden var at det var blanda vann i spriten. Folk var blitt lurt. Selgeren hadde drøya varen for å få bedre avanse.

Vålerenga politistasjon ble nedlagt i 1955. Da skulle politiet sentraliseres. De som jobba på lokalstasjonene, mente at da ville nærkontakten forsvinne. Det var nok en realitet. Senere brukte de biler når de patruljerte.

-Hildegun Dybdal

Rosendal – en perle i øst. Del III

Dette er siste del av Leif Thingsruds artikkel om Rosendal.

av Leif Thingsrud

Men nå tok bygge-aktiviteten seg opp igjen, og fram til byutvidelsen ved årsskiftet 1877/78 ble Totengata utbygd. Denne "gata" fulgte innkjørselen til løkkeanlegget, og ble aldri noe annet enn en smal blindvei.

Man begynte også så smått å bygge i Hedmarksgata, som var eiendommens grense mot Østerdal-løkka. Men med innlemmelse i byen kom murtvängen, og dermed stoppet all utbyg-

ging opp, helt til langt inn i vårt århundre. På 1980-tallet ble det bygd en del nye blokker, men stort sett kilte disse seg mellom den gamle bebyggelsen, slik at den med få unntak står der som før. Mellom Solørgata og Totengata og inne i Totengata er imidlertid det gamle borte.

Mange av de gamle husene er pietetsfullt restaurert, og særlig husrekka langs Odalsgata med utsikt mot Jordal og Kampen rommer en skikkelig småby-idyll.

Blant de restaurerte husene er også vognmann Hansens hus

med adresse Totengata 3. Da eieren for noen få siden gravde opp kjelleren støtte han på gamle golv og murer, sannsynligvis fra de bygningene som sto der i Heiberg og Heltzens tid.

*Denne artikkelen ligger i sin helhet på vår Hjemmeside:
<http://home.c2i.net/vaalhist>*

Totengata 3, et gammelt løkkehus foto ca. 1970

Referater fra de siste aktivitetene våre

Medlemsmøte 6. september i Bydelshuset.

På høstens første møte i Vålerenga Historielag kunne vi nok en gang ønske forfatteren **Torill Thorstad Hauger** velkommen.

Hun har i anledning av Oslo bys 1000-årsjubileum utgitt 3 bøker basert på byens middelalderhistorie. Det er «Måne over Eikaberg», «Barna på Akersborg» og «Simon og St. Halvard».

Torill Thorstad Hauger har selv vært med på utgravinger i Gamlebyen, og har god arkeologisk kunnskap - og historisk viten om middelalderens personer og deres levekår. På medlemsmøtet fortalte hun om bakgrunnen for historiene bøkene er basert på, men konsentrerte seg mest om den voksne romanen «Måne over Eikaberg».

I denne boka får vi høre om en kvinnelig arkeolog som ved utgravingen av graver i Gamlebyen kommer over restene av en kvinne og tre menn. Hun ser for seg livshistorien til disse personene og lever seg inn i deres skjebner. Vi møter den kvinnelige hovedpersonen Sunniva som barn og følger henne fram til alderdom. De tre mannlige hovedpersonene blir alle knyttet til Sunnivas skjebne på en eller annen måte. Spennende historie fra en hard og vanskelig tid for mennesker som ikke tilhørte de privilegerte.

Boka «Barna på Akersborg» handler som tittelen sier om barna som bodde på Akersborg mens borgen ble bygget. Denne boka kunne kjøpes på medlemsmøtet, de andre var det anledning til å bestille.

Frammøtet var noe i underkant av hva vi er blitt «bortskjemte» med i det siste, om lag 30 personer - noe som kanskje kan tilskrives det varme og fine været denne tidlige høstkvelen.

Lagets leder Even Haugseth orienterte om hva som har skjedd i historielagets regi i første halvår, og fortalte om planene framover. Han minnet spesielt om fotoutstillingen 9. og 10. oktober.

Som vanlig ble det en trivelig avslutning med vafler og kaffe.

Vålerenga og Gamlebyen Historielag på pilegrimsvandring.

Pilegrimsled og pilegrimsvandring gjennom Vålerenga - et heller ukjent begrep for de fleste av oss. Men i middelalderen gikk en merket pilegrimsled til Nidaros gjennom deler av Vålerenga.

Onsdag 25. august inviterte Vålerenga Historielag i samarbeid med Gamlebyen Historielag til en vandring langs denne historiske veien.

Møtestedet var Mariakirkens ruiner på Sørenga - og om lag 50 interesserte var møtt fram for å høre om pilegrimsferder og veier inn og ut av middelalderens Oslo. Religionshistoriker og leder av Pilegrimsfellesskapet St. Jacob i Norge, **Eivind Luthen**, fortalte på en fengende, engasjert og illustrerende måte om pilegrimskulturen, vandringene, helgenene og stedene som preget pilegrimstradisjonen i middelalderen. Allerede på den tiden fantes «pins», gjenstander som pilegrimene kjøpte på de helligste stedene og som de bar under vandringene.

I Norge kom pilegrimene fra ulike kanter til Mariakirken bærende på sin pilegrimsstav og veske. Disse gjenstandene ble velsignet av presten på alteret i kirken før ferden videre. Pilegrimene gikk alltid i flokk, den gang som nå var det ikke trygt og ferdes alene langs øde veier.

Vår vandring gikk i Gamlebyen via St. Clemenskirken, nedre del av St. Halvardsgate til Ruinparken og St. Halvardskatedralen. Videre nordover mot Galgeberg, med flere stopp og informasjon. Her avsluttet vår tur, mens selve pilegrimsleden fortsetter gjennom Groruddalen og videre mot Nidaros.

-Bjørge Staal

Mer gammelt enn nytt

Et organ for Vålerenga Historielag

Vålerenga Historielag

Hedmarksgata 2

0658 Oslo

e-mail: vaalerenga.histlag@c2i.net

Kalender

Medlemsmøter 2. halvår 1999

Alle møter holdes i Bydelshuset,
Hedmarksgata 2

Fotoutstillingen

9. og 10. oktober 1999, åpent
begge dager fra 12:00 – 16:00.

Medlemsmøte

15. november 1999 kl 19:00

Hedmarksgata 2, før oppussingen startet i 1989 Foto: B. Granlund

Styret og arbeidsgrupper i Vålerenga Historielag

Leder:	Even Haugseth
Nestleder:	Bjørn Arild Gjerdalen
Kasserer:	Bjørn Granlund
Sekretær:	Björg Staal
Styremedl	Laila Normann
Varamedl.	Arne Mustad Sørensen
Varamedl.	Unni Granlund

Utgivelse av bildekalender for 2000 kontakt: Even Haugseth, tlf: 22570166

Fotogruppe - fotografering, innsamling og avfotografering av bilder.

Kontakt: Bjørn Granlund tlf: 22683405

Idrettsgruppe - prosjekt om bydelens idrettsmiljø.

Kontakt Bjørn Arild Gjerdalen tlf: 90919250

Intervjugruppe - intervju interessante mennesker. Ansv. Björg Staal tlf: 22614033

Medlemsavisa vår, kontaktperson Laila Normann tlf. 22 67 46 75

Vålerenga Historielag på internett vaalerenga.histlag@c2i.net

<http://home.c2i.net/vaallhist>

Støtte-Annonse

Vi støtter
historielagets
arbeid!

